

PROTOCOL

VOORBEHOUDEN EN RISICOVOLLE HANDELINGEN BINNEN HET PRIMAIR ONDERWIJS VOORTGEZET ONDERWIJS MIDDELBAAR BEROEPSONDERWIJS

Voorbehouden en risicovolle handelingen

Colofon

Titel	Protocol. Voorbehouden en risicovolle handelingen binnen het primair onderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs
Samenstelling	L. Oostra en D. Feringa, Regionaal Expertise Centrum Noordoost Nederland, cluster 3
Uitgave	© 2012 REC Noordoost Nederland, cluster 3

Voorwoord

Leerkrachten op school worden regelmatig geconfronteerd met leerlingen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is, zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn door een insectenbeet. Daarnaast krijgen leerkrachten in toenemende mate het verzoek van ouders of verzorgers om hun kinderen door de arts voorgeschreven medicatie toe te dienen. En steeds vaker wordt er werkelijk medisch handelen van leerkrachten verwacht zoals het geven van sondevoeding, toedienen van een injectie, het prikken van een bloedsuiker etc.

Dit betekent dat leerkrachten binnen het primair, voortgezet en middelbaar onderwijs zich soms begeven op een terrein waarvoor zij niet gekwalificeerd zijn; dat zij medische handelingen uitvoeren, waarvoor zij niet bekwaam en/of bevoegd zijn. Dit brengt risico's met zich mee, niet alleen op het gebied van gezondheid, maar ook op juridisch gebied.

REC Noordoost Nederland is een expertisecentrum voor begeleiding van leerlingen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking en langdurig zieke leerlingen.. Bij deze groep leerlingen komt het verrichten van medische handelingen verhoudingsgewijs vaker voor. De kennis die hiervoor nodig is, heeft het REC gebundeld in het document dat voor u ligt. Dit document is ook bruikbaar voor leerlingen zonder (cluster-) indicatie.

REC Noordoost Nederland hoopt middels dit protocol de scholen een handreiking te bieden bij het omgaan met complexe, vaak nieuwe 'medische' situaties.

Groningen, oktober 2012

Lisette Oostra en Derktje Feringa

Inhoudsopgave

• Inleiding	5
• De leerling wordt ziek op school	6
• Het verstrekken van medicatie op verzoek	7
• Voorbehouden en risicovolle handelingen	8

Bijlagen

1. Toestemmingsformulier 1 - De leerling wordt ziek op school	11
2. Toestemmingsformulier 2 - Het verstrekken van medicatie op school	15
3. Uitvoeringsverzoek - Voorbehouden en risicovolle handelingen op school	19
4. Bekwaamheidsverklaring	23
5. Richtlijnen hoe te handelen bij een calamiteit	25

Inleiding

Waarom is er een protocol nodig?

Wat betreft de gezondheid van de leerlingen is het van groot belang dat leerkrachten zorgvuldig handelen. Zij moeten over de vereiste bekwaamheid beschikken.

Daarbij moeten zowel management als leerkrachten zich realiseren dat zij met het verrichten van medische handelingen een aantal verantwoordelijkheden op zich nemen. Wanneer zij fouten maken of zich vergissen, kunnen zij hiervoor aansprakelijk gesteld worden.

Management en leerkrachten moeten dus voldoende kennis hebben van de voorwaarden, die nodig zijn om het medisch handelen door leerkrachten op een verantwoorde manier te laten uitvoeren en zij moeten ervoor zorgen dat alle randvoorwaarden gerealiseerd zijn. Pas dan zal de handelingsverlegenheid van de leerkrachten afnemen en zal de zorg op de juiste wijze gewaarborgd kunnen worden.

Voor welke specifieke situaties geldt dit protocol?

De drie situaties die we onderscheiden in dit protocol zijn:

1. De leerling wordt ziek op school
2. Het verstrekken van medicatie op verzoek
3. Voorbehouden en risicovolle handelingen

Mocht u naar aanleiding van dit protocol nog vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met de kinderverpleegkundige van REC Noordoost Nederland.

1. De leerling wordt ziek op school

Binnen de groep leerlingen met een lichamelijke beperking of chronische ziekte blijkt vaker dan gemiddeld sprake te zijn van pijnklachten en/of het optreden van ziekteverschijnselen. Meestal is dit een gevolg van de ziekte of handicap van de leerling. Juist bij deze groep is het moeilijk om als leek te beoordelen wat er precies aan de hand is en of een paracetamol de juiste oplossing biedt.

Bijkomende complicatie is dat deze leerlingen vaak een uitgebreide medische voorgeschiedenis hebben, zodat extra voorzichtigheid nodig is bij het geven van een eenvoudig middel.

Voorzichtigheid is echter eveneens geboden bij leerlingen zonder medische voorgeschiedenis en/of (cluster-)indicatie.

Uitgangspunt

Een leerkracht is in het algemeen niet deskundig om een juiste diagnose te stellen en moet zich dan ook uiterst terughoudend opstellen. Het uitgangspunt is dat een zieke leerling naar huis moet.

Contact opnemen

De schoolleiding moet bij ziekte altijd contact opnemen met de ouders om te overleggen wat er moet gebeuren. Is er iemand thuis om het kind op te vangen, wordt het kind gehaald of moet het gebracht worden, moet het naar de huisarts?

Zelfs indien een leerkracht vermoedt dat de leerling baat heeft bij een eenvoudig middel, dan is het toch gewenst om altijd eerst contact te zoeken met de ouders. Wij adviseren om de leerling zelf met de ouders te laten bellen. Vraag daarna om toestemming aan de ouders om een bepaald middel te verstrekken.¹

Niemand te bereiken, wat dan?

Problematisch is het wanneer de ouders of andere door de ouders aangewezen vertegenwoordigers niet te bereiken zijn. De leerling kan niet naar huis zonder dat daar toezicht is en er kunnen geen medicijnen gegeven worden zonder toestemming. De leerkracht kan dan besluiten, eventueel na overleg met een collega, om zelf een eenvoudig middel te geven. Daarnaast moet hij/zij inschatten of er niet alsnog een (huis)arts geraadpleegd moet worden.

Raadpleeg bij twijfel altijd een arts

Een ogenschijnlijk eenvoudige hoofdpijn kan bijvoorbeeld een uiting zijn van een veel ernstiger ziektebeeld. Het blijft zaak de leerling voortdurend te observeren. Iedere situatie is anders. Het is dan ook onmogelijk hier alle signalen te benoemen die zich kunnen voordoen.

Enkele symptomen waar u op kunt letten

- *toename van pijn*
- *misselijkheid*
- *verandering van houding (bijvoorbeeld in elkaar krimpen)*
- *verandering van de huid (bijvoorbeeld erg bleke of hoogrode kleur)*
- *verandering van gedrag (bijvoorbeeld onrust, afnemen van alertheid)*

Realiseer u dat u geen arts bent en raadpleeg bij twijfel altijd een (huis)arts. Dit geldt uiteraard ook wanneer de pijn blijft of de situatie zich verergert.

Handel net zo zorgvuldig als u bij uw eigen kind zou doen.

¹ Toestemmingsformulier voor 'het kind wordt ziek op school' zie bijlage 1. Richtlijnen 'hoe te handelen bij een calamiteit' zie bijlage 5

2. Het verstrekken van medicatie op verzoek

Kinderen met een lichamelijke beperking, lichamelijke ziekte of syndroom krijgen soms medicijnen of andere middelen voorgeschreven die zij een aantal malen per dag moeten gebruiken, dus ook tijdens schooluren. Te denken valt bijvoorbeeld aan pufjes voor astma, antibiotica, medicatie tegen epilepsie. Als ouders aan de schoolleiding of een leerkracht vragen deze middelen te verstrekken, geven zij daarmee tegelijkertijd hun toestemming.

1. Het is van belang deze toestemming schriftelijk vast te leggen.² Meestal gaat het niet alleen om eenvoudige middelen, maar ook om middelen die bij onjuist gebruik tot schade van de gezondheid van de leerling kunnen leiden.
2. Noteer om welke medicijnen het gaat, hoe vaak en in welke hoeveelheden ze moeten worden toegediend en op welke wijze dat moet gebeuren. Hiervoor is een medicijninstructie toegevoegd in bijlage 2.
3. Leg verder de periode vast waarin de medicijnen moeten worden verstrekt, de wijze van bewaren, opbergen en controle op de vervaldatum. Ouders geven zo duidelijk aan wat zij van de schoolleiding en de leerkrachten verwachten. Omgekeerd weten schoolleiding en leerkrachten precies wat ze moeten doen en waarvoor ze verantwoordelijk zijn.
4. Wanneer de medicijnen gedurende een lange periode moeten worden toegediend, is regelmatig overleg over de ziekte en het medicijngebruik met de ouders van belang. Een goed moment om te overleggen is wanneer ouders een nieuwe voorraad medicijnen komen brengen.

Enkele praktische adviezen:

- Neem de medicijnen alleen in ontvangst wanneer ze in de originele verpakking zitten en uitgeschreven zijn op naam van de betreffende leerling.
- Lees de bijsluiter goed door, zodat u op de hoogte bent van eventuele bijwerkingen van het medicijn.
- Noteer elke keer, op een aftekenlijst, dat u het medicijn aan het betreffende leerling gegeven heeft.
- Als een kind niet goed op een medicijn reageert of als er onverhoopt toch een fout is gemaakt bij het toedienen van een medicijn, bel dan direct de huisarts of specialist in het ziekenhuis.
- Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112.
- Zorg er altijd voor dat u alle relevante gegevens bij de hand hebt, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en/of specialist van de leerling, de medicatie die is toegediend, welke reacties het kind vertoont en eventueel welke fout is gemaakt.³

² Toestemmingsformulier voor 'Het verstrekken van medicijnen op verzoek' zie bijlage 2

³ Richtlijnen 'Hoe te handelen bij een calamiteit' zie bijlage 5

3. Voorbehouden en risicovolle handelingen

Medische handelingen

In zeer uitzonderlijke gevallen zullen ouders aan schoolleiding en leerkrachten vragen handelingen te verrichten die met de term 'medisch handelen' aangeduid kunnen worden, de zogenoemde voorbehouden en risicovolle handelingen. Te denken valt daarbij aan het geven van sondevoeding of het meten van de bloedsuikerspiegel bij suikerpatiënten door middel van een vingerprikje. Deze handelingen kunnen door de ouders zelf of eventueel door de thuiszorg op school worden verricht. In sommige situaties, vooral als er sprake is van een langdurige situatie, wordt door de ouders wel eens een beroep op de schoolleiding en de leerkrachten gedaan.

Schoolbesturen moeten zich goed realiseren dat zij bepaalde verantwoordelijkheden op zich nemen, wanneer wordt overgegaan tot het uitvoeren van een medische handeling door een leerkracht. Dit hoeft niet onoverkomelijk te zijn, maar het is belangrijk van tevoren stil te staan bij de consequenties.

Het zal duidelijk zijn dat ouders voor ingrijpende handelingen hun toestemming moeten geven. Zonder toestemming van de ouders mag een schoolleiding of leraar helemaal niets doen. De schoolleiding moet om een schriftelijke toestemming vragen.⁴

Wettelijke regels

Voor de hierboven genoemde medische handelingen heeft de wetgever een aparte regeling gemaakt: de Wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG). In deze wet wordt geregeld wie wat mag doen in de gezondheidszorg. Hij is bedoeld voor beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg en geldt dus niet voor onderwijzend personeel. In de wet worden echter waarborgen voor een goede uitoefening van de beroepspraktijk beschreven die voor schoolbesturen en leerkrachten als regels gebruikt kunnen worden waar het gaat om in de wet BIG genoemde medische handelingen.

Bepaalde medische handelingen - de zogenoemde Voorbehouden Handelingen - mogen alleen worden verricht door artsen. Andere personen dan artsen mogen alleen medische handelingen verrichten in opdracht van een arts. De betreffende arts moet zich er dan van vergewissen dat degene die niet bevoegd is, wel de bekwaamheid bezit om die handelingen te verrichten. Voor deze Voorbehouden Handelingen is een uitvoeringsverzoek van zowel ouders als arts noodzakelijk.

Aansprakelijkheid

Zoals reeds gezegd vallen leerkrachten niet onder de wet BIG. Deze geldt alleen voor medische- en paramedische beroepen. Steeds vaker krijgen leerkrachten de vraag om een medische handeling bij een leerling uit te voeren; daarmee worden zij partners in de zorg. Deze niet alledaagse positie van de leerkracht is een zaak die veel aandacht verdient. Een leerkracht moet een gedegen instructie krijgen hoe de handeling uit te voeren.

Bekwaamheidsverklaring

Het naar tevredenheid uitvoeren van deze handeling wordt schriftelijk vastgelegd in een bekwaamheidsverklaring.⁵ Op die manier wordt een zo optimaal mogelijke zekerheid aan kind,

⁴ Uitvoeringsverzoek voorbehouden en risicovolle handelingen, zie bijlage 3

⁵ Bekwaamheidsverklaring zie bijlage 4. Richtlijnen 'Hoe te handelen bij een calamiteit' zie bijlage 5

ouders, leerkracht en schoolleiding gewaarborgd. Ook voor de verzekeraar van de school is op deze manier duidelijk dat er zo zorgvuldig mogelijk is gehandeld.

Een leerkracht mag handelen in opdracht van een arts die hem bekwaam heeft verklaard voor het uitvoeren van die medische handeling.

Binnen organisaties in de gezondheidszorg is het gebruikelijk dat een arts, of een door hem aangewezen en geïnstrueerde vertegenwoordiger, een bekwaamheidsverklaring afgeeft met het oog op eventuele aansprakelijkheden.

Wel of niet bekwaam en de gevolgen

Heeft een leerkracht geen bekwaamheidsverklaring dan kan hij bij onoordeelkundig handelen aangesproken worden voor de aangerichte schade. Het schoolbestuur is echter weer verantwoordelijk voor datgene wat de leerkracht doet. Kan een schoolbestuur een bekwaamheidsverklaring van een arts of geïnstrueerde vertegenwoordiger overleggen, dan kan niet bij voorbaat worden aangenomen dat de schoolleiding onzorgvuldig heeft gehandeld.

Een schoolbestuur dat niet kan bewijzen dat een leerkracht voor een bepaalde handeling bekwaam is, raden wij aan de medische handelingen niet te laten uitvoeren. Een leerkracht die wel een bekwaamheidsverklaring heeft, maar zich niet bekwaam acht - bijvoorbeeld omdat hij deze handeling al een hele tijd niet heeft verricht - zal deze handeling eveneens niet mogen uitvoeren. Een leerkracht die onbekwaam en/of zonder opdracht van een arts de voorbehouden handelingen verricht is niet alleen civielrechtelijk aansprakelijk (betalen van schadevergoeding), maar ook strafrechtelijk (mishandeling). Het schoolbestuur kan als werkgever eveneens civiel- en strafrechtelijk aansprakelijk gesteld worden.

Contact met verzekeraar

Om er zeker van te zijn dat de civielrechtelijke aansprakelijkheid gedekt is, is het raadzaam om, voordat er wordt overgegaan tot medisch handelen, contact op te nemen met de verzekeraar van de school. Het kan zijn dat de risico's die zijn verbonden aan deze medische handelingen niet zijn meeverzekerd bij de beroepsaansprakelijkheid. Dat hoeft op zich geen probleem te zijn. Wanneer de verzekeraar van een en ander op de hoogte wordt gesteld, kan hij deze risico's meeverzekeren, eventueel tegen een hogere premie en onder bepaalde voorwaarden (bijvoorbeeld een bekwaamheidsverklaring).

Calamiteit ten gevolge van medische handeling

Mocht zich onverhoopt ten gevolge van een medische handeling een calamiteit voordoen, stel u dan direct in verbinding met de huisarts en/of specialist van de leerling. Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112. Zorg ervoor dat u alle relevante gegevens van de leerling bij de hand hebt: naam, geboortedatum, adres, huisarts en specialist van het kind. Geef verder door naar aanleiding van welke handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan en welke verschijnselen bij de leerling waarneembaar zijn.

BIJLAGE 1

DE LEERLING WORDT ZIEK OP SCHOOL

TOESTEMMINGSFORMULIER 1

Verklaring - Toestemming tot handelwijze ingeval de leerling ziek wordt op school

(Eventueel te gebruiken als bijlage bij het inschrijfformulier van de school)

Het kan voorkomen dat uw kind gezond naar school gaat en tijdens de schooluren ziek wordt, zich verwondt of door een insect wordt geprikt. In zo'n geval zal de school altijd contact opnemen met de ouders, verzorgers of met een andere, door hen aangewezen, persoon. Een enkele keer komt het voor dat niemand te bereiken is. In dat geval zal de leerkracht een zorgvuldige afweging maken of uw kind gebaat is bij een 'eenvoudige' pijnstiller of dat een arts geconsulteerd moet worden. Als u met bovenstaande akkoord bent, vult u dan dit formulier in.

Ondergetekende gaat akkoord met bovengenoemde handelwijze ten behoeve van:

naam leerling: _____

geboortedatum: _____

ziekte en/of beperking : _____

adres: _____

postcode en plaats: _____

naam ouder(s)/verzorger(s): _____

telefoon thuis: _____

telefoon werk: _____

naam huisarts: _____

telefoon: _____

naam behandelend specialist: _____

telefoon: _____

Te waarschuwen persoon, indien ouder(s)/verzorger(s) niet te bereiken zijn: _____

naam: _____

telefoon thuis: _____

telefoon werk: _____

Mijn kind is overgevoelig voor de volgende zaken:

MEDICIJNEN

naam: _____

ONTSMETTINGSMIDDELEN

naam: _____

SMEERSELTJES tegen bijv. insectenbeten

naam: _____

PLEISTERS

naam: _____

OVERIG

naam: _____

*Ruimte voor zaken die hierboven niet
genoemd zijn:*

*Wilt u eventuele veranderingen zo spoedig mogelijk doorgeven aan de directie van de school?
Het is zeer belangrijk dat deze gegevens actueel zijn.*

Ondergetekende

naam: _____

ouder/verzorger: _____

plaats: _____

datum: _____

Handtekening: _____

BIJLAGE 2

HET VERSTREKKEN VAN MEDICATIE OP VERZOEK

TOESTEMMINGSFORMULIER 2

Verklaring - Toestemming tot het verstrekken van medicatie op verzoek

Ondergetekende geeft toestemming voor het toedienen van de hieronder omschreven medicatie aan:

naam leerling: _____

geboortedatum: _____

adres: _____

postcode en plaats: _____

naam ouder(s)/verzorger(s): _____

telefoon thuis: _____

telefoon werk: _____

naam huisarts: _____

telefoon: _____

naam behandelend specialist: _____

telefoon: _____

de medicijnen zijn nodig voor de volgende
ziekte/aandoening: _____

naam van het medicijn: _____

het medicijn dient dagelijks te worden
toegediend op de volgende tijden: uur | uur | uur | uur
medicijn(en) mag/mogen alleen worden
toegediend in de volgende situatie(s): _____

Dosering van het medicijn: _____

Wijze van toediening: _____

Wijze van bewaren: _____

Controle op vervaldatum door
naam: _____

functie: _____

Ondergetekende, ouder/verzorger van genoemde leerling, geeft hiermee aan de school c.q. de hieronder genoemde leerkracht die daarvoor een medicijninstructie heeft gehad, toestemming voor het toedienen van de bovengenoemde medicijnen:

naam: _____

ouder/verzorger: _____

plaats: _____

datum: _____

handtekening: _____

MEDICIJNINSTRUCTIE

Er is instructie gegeven over het toedienen van de medicijnen op:

Datum: _____

DOOR

Naam: _____

Functie: _____

Instelling: _____

AAN

Naam: _____

Functie: _____

School/plaats: _____

BIJLAGE 3

VOORBEHOUDEN EN RISICOVOLLE HANDELINGEN OP SCHOOL

UITVOERINGSVERZOEK

Verklaring - Uitvoeringsverzoek van voorbehouden en risicovolle handelingen

Ondergetekende geeft toestemming voor uitvoering van de zogenoemde 'medische handeling' op school bij:

naam leerling: _____

geboortedatum: _____

adres: _____

postcode en plaats: _____

naam ouder(s)/verzorger(s): _____

telefoon thuis: _____

telefoon werk: _____

naam huisarts: _____

telefoon: _____

naam specialist: _____

telefoon: _____

naam medisch contactpersoon: _____

telefoon: _____

Beschrijving van de ziekte/aandoening
waarvoor de medische handeling op
school bij de leerling nodig is: _____

Omschrijving van de uit te voeren
medische handeling: _____

De medische handeling moet dagelijks worden uitgevoerd op de volgende tijden:

uur	uur	uur	uur
-----	-----	-----	-----

De medische handeling mag alleen worden uitgevoerd in de volgende situatie:

Wijze waarop de medische handeling moet worden uitgevoerd:

Eventuele extra opmerkingen:

Bekwaamheidsverklaring aanwezig: Ja / nee

INSTRUCTIE MEDISCH HANDELEN

Instructie van de medische handeling + controle op de juiste uitvoering is gegeven op:

Datum: _____

DOOR

Naam: _____

Functie: _____

Instelling: _____

AAN

Naam: _____

Functie: _____

School/plaats: _____

Ondergetekende

naam: _____

ouder/verzorger: _____

plaats: _____

datum: _____

handtekening: _____

BIJLAGE 4

VOORBEHOUDEN EN RISICOVOLLE HANDELINGEN OP SCHOOL

BEKWAAMHEIDSVERKLARING

Verklaring - Bekwaam uitvoeren van voorbehouden en risicovolle handelingen

Bekwaamheidsverklaring bij het uitvoeren van medische handelingen

Ondergetekende, bevoegd tot het uitvoeren van de hieronder beschreven handeling verklaart dat,

naam werknemer: _____

functie : _____

werkzaam bij: _____

na instructie door ondergetekende, in staat is de volgende handeling bekwaam uit te voeren:

De handeling moet worden uitgevoerd ten behoeve van:

naam leerling: _____

geboortedatum: _____

Het uitvoeren van bovengenoemde handeling is voor de leerling noodzakelijk wegens:

De hierboven beschreven handeling mag alleen worden uitgevoerd op de tijdstippen waarop de leerling op school aanwezig is.

De hierboven beschreven handeling moet worden uitgevoerd gedurende de periode:

Ondergetekende

naam: _____

functie: _____

werkzaam bij: _____

plaats: _____

datum: _____

handtekening: _____

BIJLAGE 5

HOE TE HANDELEN BIJ EEN CALAMITEIT

RICHTLIJNEN

voor het handelen bij calamiteiten ten gevolge van het toedienen van medicatie
of het uitvoeren van een voorbehouden en/of risicovolle handeling bij een leerling

Richtlijnen voor het handelen bij een calamiteit ten gevolge van

- het toedienen van medicatie aan een leerling
- het uitvoeren van een voorbehouden en/of risicovolle handeling
- Laat de leerling niet alleen. Probeer rustig te blijven.
Observeer de leerling goed en probeer hem/haar gerust te stellen.
- Waarschuw een volwassene voor bijstand of laat een van de kinderen een volwassene ophalen.
Instrueer duidelijk wat de leerling tegen de volwassene moet zeggen.
- Bel direct de huisarts en/of de specialist van de leerling.
- Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112.
- Geef door welk medicijn of welke medische handeling de oorzaak is van de calamiteit. Vertel eventueel welke fout is gemaakt.
- Zorg ervoor dat u alle relevante gegevens van de leerling bij de hand hebt of laat ze direct door iemand opzoeken.
 1. Naam van de leerling
 2. Geboortedatum
 3. Adres
 4. Telefoonnummer van ouders en/of andere, door de ouders aangewezen, persoon
 5. Naam + telefoonnummer van huisarts/specialist
 6. Ziektebeeld waarvoor medicijnen of medische handeling nodig zijn
- Bel de ouders (bij geen gehoor een andere, door de ouders aangewezen persoon):
 1. Leg duidelijk uit wat er is gebeurd.
 2. Vertel, indien bekend, wat de arts heeft gedaan/gezegd.
 3. In geval van opname: geef door naar welk ziekenhuis de leerling is gegaan.

Geraadpleegde bronnen:

Gemeente Groningen OCSW, juridisch adviseur
GGD Groningen
Ministerie VWS
Ministerie OCW

REC Noordoost Nederland, cluster 3, is een expertisecentrum voor begeleiding van leerlingen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking en langdurig zieke leerlingen. De tien onder het REC vallende speciale scholen bieden onderwijs aan deze leerlingen. Toegerust met de uitgebreide expertise vanuit het speciaal onderwijs ondersteunt het REC leerkrachten van cluster 3 leerlingen in het regulier onderwijs. Het REC werkt in de provincies Groningen en Drenthe (met uitzondering van de gemeentes Hoogeveen, Meppel, Westerveld en De Wolden in Drenthe) en heeft twee Dienstencentra van waaruit de ambulante begeleiding en paramedische ondersteuning wordt verzorgd.

COLOFON

Dit protocol is een productie van REC Noordoost Nederland, cluster 3, Groningen

Uitgave: REC Noordoost Nederland, cluster 3,

Juni 2012